

Almanya 2021

İnsan Hakları, Temel Özgürlükler,
İhlaller ve Müslümanlar

Editörler

Bekir Berat Özipek & Faik Tanrıkulu

Yazarlar

Bekir Berat Özipek

Faik Tanrıkulu

Elif Körođlu

Muhterem Dilbirliđi

Bekir Berat Özipek & Faik Tanrıkulu (Editörler)

Almanya 2021

İnsan Hakları, Temel Özgürlükler, İhlaller ve Müslümanlar

ISBN: 978-605-9823-63-0

Liberte Yayınları® | 246

1. Baskı: Haziran 2022

© 2022, Liberte Yayınları®

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında, kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Editörler: Bekir Berat Özipek | İstanbul Medipol Üniversitesi

Faik Tanrıkulu | İstanbul Medipol Üniversitesi

Grafik Tasarım: Emre Turku

Baskı: Meteksan Matbaacılık

Adres: Beytepe Köyü Yolu, No:3, 06800 Çankaya / Ankara

Telefon: (312) 266 44 10 | Faks: (312) 266 41 50 | Sertifika No: 46519

LiBeRtE
yayingrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 52155

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

İÇİNDEKİLER

GENEL GÖRÜNÜM	7
TOPLUMSAL ALANA İLİŞKİN GENEL TESPİT VE YAKLAŞIMLAR	11
1. Çeşitlilik, Çoğulculuk, Farklılıklara Saygı ve Barış İçinde Bir Arada Yaşama İradesi Toplumsal Düzeyde Olumlu Yönde Değişmedi.....	11
2. Ayrımcılık 2021’de İki Katına Çıktı.....	13
3. İslamofobi ve Müslüman Karşısı İrkçılık Yükselişte.....	14
4. Yahudilere, Siyahlara ve Romanlara Karşı İrkçılık Arttı.....	16
5. Şiddet Olayları ve Diğer İhlaller: Nefret Ve İrkçılık Saikiyle İşlenen Suçlar 2021’de Artmaya Devam Etti.....	17
6. Bildirilmeyen veya Kayıt Altına Alınmayan İnsan Hakları İhlalleri Var.....	21
SIYASETİN VE TEMEL SIYASİ AKTÖRLERİN DURUMU	23
1. 2021 Almanya Seçimleri: İnsan Hakları Açısından Olumlu Düşünmek İçin Sebepler Var.....	23
2. Siyasi Partilerin Beyanları ve Siyasa Önerileri: Olumlu ve Olumsuz Yaklaşımlar	25
3. Yeni Hükümetin Koalisyon Sözleşmesi Umud Veriyor.....	29
4. Siyasette Göçmen Temsili Olumlu Ama Göçmenin Kendisi Kalarak Temsili Olumsuz.....	31
İHLALLERE KARŞI TEDBİRLER VE YENİ DÜZENLEMELER	33
1. Kurumsal İrkçılığa ve Onu Besleyen Devlet İçi Unsurlara Karşı Mücadele İşaretleri Daha Belirgin.....	33
2. Sosyal Medya Platformlarında Artan Nefret Söylemlerine Düzenleme Olumlu Bir Adım.....	36
3. Anti-Semitizm ve Anti-Roman Ofisleri: İrkçılığa Karşı Olumlu Bir Strateji Ama Bir Eksikle	37
4. Başka Ülkelerde İşlenen Suçların ve İnsan Hakları İhlallerinin Faillerinin Hukuki Sorumluluğunun Sağlanması ve Siyasa Önerileri Olumlu	38
İNSAN HAKLARI AÇISINDAN MÜSLÜMANLARIN DURUMU	39
1. Müslümanların İçinde Bulunduğu Genel Atmosfer: Hissedilen Basınç Göstergelere Yansımaları Daha Fazla.....	39
2. Müslümanlara Yönelik İhlaller Gereği Gibi Kayda Geçirilmiyor ve Etkili Soruşturma Yürütülüyor.....	43
3. 2021’de Dini Kurum ve Mekanlara Saldırıları Devam Ediyor.....	46
4. İslami Cemaatler, Din Dersleri ve Devletin Müdahaleciliği Sorunu	49
5. Dini İfade Özgürlüğünü Daraltıcı Kararlar.....	53
6. İnsan Hakları Örgütlerinin “Almanya 2021” Raporları Sorunu Gerçek Boyutuyla Tespit Edebiliyor mu?	57
KISA GELECEK PERSPEKTİFİ: 2022’YE DOĞRU TESPİT VE ÖNERİLER	59
2021’DE ALMANYA’DAKİ MÜSLÜMANLAR: GELİŞMELER VE KAYITLAR	65
1. Yasama, Yürütme ve Yargı Alanındaki Gelişmeler	65
2. Saldırıları ve İhlallere İlişkin Kronolojik Olaylar.....	82
KAYNAKÇA	99

Genel Görünüm

Almanya'da göçmen karşıtı ve İslamofobik söylemler 2021 yılında iki katına çıktı. Hak ihlallerine maruz kalanların durumlarını ilgili kurumlara bildirme oranları hayli düşük. Aynı şekilde hukuki destek ve danışmanlık hizmeti veren kurumlara müracaat da beklenenin altında.

2021 yılına damgasını vuran olumlu gelişmeler de var; ancak ülkede yaşayan Müslümanlar nefes aldıkları atmosferin son bir yılda daha çok daraldığını hissediyor.

DÜNYADA SON YILLARDA YAŞANAN DEMOKRASİ DARALMASI TÜM ÜLKELERİ etkiliyor. Doğu Blokunun dağılmasıyla birlikte liberal demokrasilerin yükselişe geçtiği, yeni demokrasilerin ortaya çıktığı, çeşitlilik, çoğulculuk ve çok kültürlülüğün genel kabul gördüğü yıllar oldukça geride kaldı. 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde genel bir demokrasi daralması, özgürlüklerin geri çekilip güvenlikçi perspektifin ön plana çıkması, ayrımcılık, ırkçılık ve milliyetçi tepkiselliğin yükselişi damga vuruyor.

İnsan hakları ihlalleri üreten bu yeni durum, özellikle de sureti haktan görünen haliyle bu yeni ayrımcılık, eskisinden farklı olarak, siyasi yelpazenin tamamını etkiliyor. Merkez sağdan merkez sola, liberal ve radikal demokratlara kadar her çevrenin diliyle görünürlük kazanıyor. Batı demokrasilerinde bu yeni ayrımcılık, insan haklarının dilini kullanması bakımından teşhisi ve tedavisi daha güç bir nitelik de taşıyor. Avrupa'da yakın zamanlara kadar "marjinal" olarak görülen aşırı sağın normalleşmesi, başlıca iktidar alternatifi haline gelmesi ve insan hakları konusunda yakın geleceğe dair umutları azaltıyor.

Avrupa ve Almanya’ da bu küresel ölçekte geçerli olan bu olumsuzluktan payını alıyor. Son yıllarda özellikle Müslümanlara karşı ayrımcılık, göçmen krizinin ve işsizlik gibi sosyal sorunların da etkisiyle yayılma eğilimi arz ediyor. Müslümanlara yönelik ayrımcılığın genelleşmesi veya normalleşmesi, yabancı düşmanı, ırkçı, anti-Roman ve anti-Semitist çevreler için de kınanmadan konuşabilecekleri veya içinde yer alabilecekleri yeni bir alan açıyor; onlara, kendilerini içinde ifade edecekleri yeni bir çıkış yolu ve siyasi alternatif oluşturuyor.

İnsan hakları ve temel özgürlükler alanındaki gerileme, farklı olana karşı tepki, nefret suçları ve şiddeti beraberinde getiren bu sürecin en fazla hedef haline getirdiği veya bu süreçten en fazla zarar gören grupların biri de Müslümanlar. Günümüzde “İslamofobi,” “Müslüman düşmanlığı,” “Müslüman karşıtı ırkçılık” ve “İslam düşmanlığı” gibi farklı kavramsallaştırma biçimleriyle ifade edilen bu sorun, dünyanın her yanında farklı tezahür biçimleriyle Müslüman bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik çok boyutlu bir tehdit oluşturuyor.

Almanya’da genel siyasette Müslümanlara karşı ayrımcı ve dışlayıcı fikirlerin daha fazla belirginleşmesi, Müslüman bireylerin din ve vicdan özgürlüğünü daraltıcı mevzuat ve düzenlemelerin ve mahkeme kararlarının artması ile bireylere yönelik taciz, saldırı ve zaman zaman Solingen, Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü (NSU) ve Hanau örneklerinde katliam düzeyindeki cinayetlere varan şiddet gibi şekillerde görünürlük kazanıyor. Buna karşılık, Almanya’da özgürlük, adalet ve barış gibi değerlerle hukuk devleti ilkesinin zedelenmesinden endişe eden ayrımcılık karşıtı bireyler, sivil toplum örgütleri ve siyasi aktörler de süreci tersine çevirmek için yoğun bir çaba sarf ediyorlar.

Bu bağlamda Almanya’da toplum içinde olduğu gibi devlet içinde de birbiriyle zıt iki dinamikten söz ediliyor. Bir yandan ırkçılığın kurumsallaşması, ordu, polis teşkilatı ve diğer güvenlik birimlerinde kökleşmesi ve kurumsal müsamaha görmesi durumunun varlığı dile getiriliyor; örneğin NSU cinayetlerinde ve onun adalet duygularını incitici bir dizi soru işaretini beraberinde getiren yargılamalarında ve o süreçte alınan bazı idari kararlarda varlığı hissedilen bir “derin devlet”ten yakınıyor; diğer yandan Almanya’da devlet içinde etkili olan bazı güç odaklarının tasfiyesi veya kökleşmemesi için hukuk devleti ilkesi temelinde alınan kararlara ve verilen uğraşlara dikkat çekiliyor.

Bu çerçevede 2021 yılına ilişkin bir görüntü oluşturmak için olumlu ve olumsuz gelişmeleri bir bütün olarak ele almak, yargı kararlarından siyasi seçim sonuçlarına, insan hakları kurumlarının raporlarından sosyolojik ve siyasi analizlere kadar pek çok boyutu birlikte değerlendirmek gerek.

Almanya’da insan hakları açısından sosyal, hukuki ve siyasi durumu ana hatlarıyla belirginleştirmeyi ve bu çerçevede Müslümanların insan hakları sorunlarının merkez altına almayı amaçlayan bu çalışma kapsamında, öncelikle bir literatür taraması yapıldı. Toplumsal alanda bir yıl içinde yaşanan değişim, siyasette yeni dönemin temel özellikleri ve yasama, yürütme ve yargı alanlarında alınan kararlar çerçevesinde insan hakları açısından ülkenin içinde bulunduğu durum ana hatlarıyla resmedilmeye çalışıldı. Almanya’da STK’larda aktif görev alan, ayrımcılık ve insan hakları ihlalleri konusunda çalışmalar yapan kişilerle mülakatlar gerçekleştirilerek, ortaya çıkan görüntü, bireysel algı, görüş ve analizlerle de desteklenmeye çalışıldı.

Bu çalışmada, insan hakları açısından Müslümanların içine bulunduğu durum ise ayrı bir başlık olarak ele alındı. Bu kapsamda öncelikle yasama, yürütme ve yargı alanında 2021 yılında yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmelere yer verildi. İkinci olarak ise Alman ve uluslararası basına yansıyan göçmenlere yönelik saldırılar, ihlallerle mevzuattaki değişiklikler bir yıl boyunca medya taraması yapılarak derlendi ve haklar ve saldırılar başlığında somut gelişmelere yer verilen tablo halinde gösterildi.

Ulusal ve uluslararası insan hakları örgütlerinin raporlarıyla desteklenen bu çalışmada, insan hakları, adalet ve demokrasi açısından atılmaya ihtiyaç duyulan adımları da içeren değerlendirme ve önerilere de yer verildi.

Bu çalışmanın, genel olarak Almanya’daki insan haklarının 2021 yılındaki durumuna ve özel olarak da yeni ve çok boyutlu bir tehdide, Müslümanlara karşı gelişme ve yaygınlaşma eğilimi arz eden ayrımcılığa ve diğer hak ihlallerine ışık tutmaya bir katkı yapmasını diliyoruz.

Kaynakça

- Antidiskriminierungsstelle des Bundes (2020). *Gleiche Rechte, gleiche Chancen. Jahresbericht der Antidiskriminierungsstelle des Bundes*. Berlin: MKL Druck GmbH & Co. KG. (https://www.antidiskriminierungsstelle.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/Jahresberichte/2020.pdf?sessionId=40AA6B934DCBC310975FBECABD7C65B2.intranet212?__blob=publicationFile&v=4&_x_tr_sl=de&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc)
- Alle Ergebnisse und Grafiken der Bundestagswahl im Überblick (2021), *Welt* (<https://www.welt.de/politik/bundestagswahl/article233164435/Wahlergebnis-Das-Endergebnis-zur-Bundestagswahl-2021-Alle-Grafiken.html>)
- Berry, Alex. (2021). *Germany: Right-wing criminality at a record high*. DW. (<https://www.dw.com/en/germany-right-wing-criminality-at-a-record-high/a-57421079>)
- Berliner Kurier(2021),*Wegen Neonazi-Kontakten: AfD-Fraktion im Bundestag verliert bereits das erste Mitglied* (<https://www.berliner-kurier.de/politik-wirtschaft/wegen-neonazi-kontakten-afd-fraktion-im-bundestag-verliert-bereits-das-erste-mitglied-li.185965>)
- Betschka, J. (2021). *“Berlin gründet Expertenkommission gegen antimuslimischen Rassismus“ Der Tagesspiegel*. (<https://www.tagesspiegel.de/berlin/reaktion-auf-anschlag-in-hanau-berlin-gruendet-expertenkommission-gegen-antimuslimischen-rassismus/26930256.html>)
- Bielefeldt, H. (2006), Einbürgerungspolitik in Deutschland, Zur Diskussion über Leitkultur und Staatsbürgerschaftstests, Deutsches Institut für Menschenrechte, Essay No. 3.
- Beigang, S., Fetz, K., Kalkum, D., Otto, M., (2017), Diskriminierungserfahrungen in Deutschland, Ergebnisse einer Repräsentativ- und einer Betroffenenbefragung. Hg. v. Antidiskriminierungsstelle des Bundes. Baden-Baden, s.167, Nomos Verlag.
- Brandeilig (2021), *Moscheeangriffe im 2021*, (<https://brandeilig.org/>)
- Bundesministerium des Inneren, für Bau und Heimat. (2021). Politisch im Jahr motivierte 20 Bundesweite Fallzahlen, (https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2021/05/pmk-2020-bundesweite-fallzahlen.pdf?__blob=publicationFile&v=4)
- Bundesverfassungsgericht (2021),DITIB, (https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/01/rk20210119_1bvr267120.html)
- Bundesarbeitsgericht(2020),*Kopftuchverbot – Benachteiligung wegen der Religion* (<https://www.bundesarbeitsgericht.de/entscheidung/8-azr-62-19/>)

- Özipek, Bekir Berat (2018), *YanlıŞ Sorulara Doğru Cevaplar Ayrımcılık, İslamofobi, Entegrasyon ve Ötesi*, Liberte Yayınları, Ankara
- Bundesministerium des Inneren, für Bau und Heimat. (2020). *Verfassungsschutzbericht 2020*. Berlin. (<https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2021-06-verfassungsschutzbericht-2020-fakten-und-tendenzen-kurzzusammenfassung.html>)
- Court of Justice of the European Union (2021), *PRESS RELEASE No 128/21 Luxembourg, 15 July* (<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-07/cp210128en.pdf>)
- Çetinkaya, İ. (2021). "Dışişleri Bakanlığında FETO'nun dahil edildiği «House of One» projesine tepki" *Anadolu Ajansı*. (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/disisleri-bakanligindan-fetonun-dahil-edildi-gi-house-of-one-projesine-tepki/2256622>)
- Çiçek, A. (2021) Üçüncü Kuşak Türkiyelilerin Almanya'daki Gündelik Siyaseti: Sosyal Politikalara Direniş ve Seçici Adaptasyon, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Decker, O., & Brähler, E. (2020). *Autoritäre Dynamiken: Alte Ressentiments – neue Radikalität*. İçinde O. Decker & E. Brähler (Ed.), *Autoritäre Dynamiken*. Psychosozial-Verlag. (<https://doi.org/10.30820/9783837977714-13>)
- Deutscher Bundestag. (2021). *Bericht der Unabhängigen Kommission Antiziganismus, Perspektivwechsel – Nachholende Gerechtigkeit – Partizipation*. Drucksache 19/30310. Berlin: Deutscher Bundestag. (<https://dserver.bundestag.de/btd/19/303/1930310.pdf>)
- Deutsche Institut für Menschenrechte(2021), *Entwicklung der Menschenrechtssituation in Deutschland Juli 2020 – Juni 2021*, (https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/file-admin/Redaktion/Publikationen/Menschenrechtsbericht/ Menschenrechtsbericht_2021_Kurzfassung.pdf)
- Deutscher Bundestag. (2022). *Islamfeindlichkeit und antimuslimische Straftaten im vierten Quartal 2021*. Drucksache 20/716. Berlin: Deutscher Bundestag. (<https://dserver.bundestag.de/btd/20/007/2000716.pdf>)
- Deutscher Bundestag(2021), *Gesetz gegen Rechtsextremismus und Hass kriminalität beschließen*, (<https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2020/kw25-de-rechtsextremismus-701104>)
- Deutschland Menschenrechtslage 2021. *Human Rights Watch*. (<https://www.hrw.org/de/world-report/2022/country-chapters/380518>)
- Dilbirliđi, M. (2020a) Almanya İslam Konferansı: Diyalog değil Siyasi Baskı, içinde:Avrupa'nın Kimlik KriziAnalizler Serisi - 4, Hayri Çetinkuş - Göksel Ulutabak, Editör, Anadolu Ajansı, Ankara, ss.64-73.
- Dilbirliđi, M. (2015), Alman Anayasası'nda Din Özgürlüğü ve Din Eğitimi, liberal düşünce Yıl 20, Sayı 78, Bahar 2015, s. 75 – 104.
- Der Justiz des Landes Nordrhein-Westfalen(2021), *Gesetz zur Stärkung religiöser, weltanschaulicher und politischer Neutralität* (https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_vbl_detail_text?print=1&anw_nr=6&val=&ver=0&sg=0&menu=1&vd_id=19267&keyword=)
- Die Ära Merkel: Wie steht es um Muslim:innen und „Kopftuch-Debatte? (2021).*TRT Deutsch*. (<https://www.trtdeutsch.com/meinung/die-ara-merkel-wie-steht-es-um-musliminnen-und-kopftuch-debatte-6556515>)
- DITIB Antidiskriminierungsstelle (2022),*Moschee begriffe – das Jahr 2021*([https://www.ditib-ads.de/Assets/document/upload/08e219e6-3ad8-46d1-a5fb-7cc242395383pdfresizer.com-pdf-resize%20\(1\)_compressed.pdf](https://www.ditib-ads.de/Assets/document/upload/08e219e6-3ad8-46d1-a5fb-7cc242395383pdfresizer.com-pdf-resize%20(1)_compressed.pdf))
- Ditib-Spionage: Bundesanwaltschaft stellt Ermittlungen gegen Ditib-İmame ein (2017),*Zeit*, (<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-12/ditib-spionage-ermittlungen-einstellung-bundesstaatsanwalt-guelen-anhaenger>)
- Ein Fortschritt in der Kopftuchdebatte. (2020). *TRT Deutsch*. (<https://www.trtdeutsch.com/meinung/ein-fortschritt-in-der-kopftuchdebatte-2707378>)

- Europäische Union (Ed.). (2018). *Zweite Erhebung der Europäischen Union zu Minderheiten und Diskriminierung: Muslimas und Muslime: ausgewählte Ergebnisse*. Amt für Veröffentlichungen der Europäischen Union. (<https://doi.org/10.2811/734441>)
- European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) (2020), *Sixth report on Germany Monitoring*, (<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/germany>)
- European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers, Comerford, M., Gerster, L. (2021). *The rise of antisemitism online during the pandemic : a study of French and German content*, Publications Office. (<https://data.europa.eu/doi/10.2838/408086>)
- Fandrych, S. (2017), Leitbild statt Leitkultur!, içinde: Leitbild oder Leitkultur? Vielfalt und Gemeinsamkeit in der Einwanderungsgesellschaft, Friedrich-Ebert-Stiftung, s.2-3.
- Federal Foreign Service (2021), *LGBTI rights* (<https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/menschenrechte/07-igbti/lgbti-rights/227620>)
- Fundamental Rights Report 2021 (2021), *European Union Agency for Fundamental Rights*, (https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf)
- Freedomhouse(2022), *Freedom in the World 2022/ Germany*, (<https://freedomhouse.org/country/germany/freedom-world/2022>)
- Germany to repatriate army platoon accused of rightwing extremism. *Financial Times*. (<https://www.ft.com/content/13d40fe5-91b5-488c-804f-bd154c2be279>)
- Generalbundesanwalt (2021) *Pressemitteilung, Einstellung der Ermittlungen wegendes Anschlags in Hanau vom 19.Februar 2020* (http://www.generalbundesanwalt.de/DE/Home/home_node.html)
- Integrationsmonitoring auf Bundesebene. *Dezim Institute*. (<https://www.dezim-institut.de/das-dezim-institut/abteilung-integration/drittmittel-projekt-integrationsmonitoring-auf-bundesebene/>)
- Islam gehört für Nancy Faeser “natürlich zu Deutschland (2022). *Zeit Online*. (<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-01/nacny-faeser-islam-migrationspolitik-islamismus-einwanderung-integration>)
- Islam und Islamismus in den Wahlprogrammen der Parteien. *Qantara*. (<https://de.qantara.de/content/islam-und-islamismus-in-den-wahlprogrammen-der-parteien>)
- Islamischer Religionsunterricht in Hessen – eine Chronologie, (2021) *Islamiq.de HESSEN*, (<https://www.islamiq.de/2021/07/04/islamischer-religionsunterricht-in-hessen-eine-chronologie/>)
- Mediendienst Integration. (2021). *Antimuslimischer Rassismus in Deutschland*:
- Medizin-Studierende beklagen Diskriminierung an Uni-Klinik (2022), *Süddeutsche Zeitung* (<https://www.sueddeutsche.de/leben/gesellschaft-herne-medicin-studierende-beklagen-diskriminierung-an-uni-klinik-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-220313-99-499641>)
- Marcin Kromczyk, Nabil Khattab & Tahir Abbas (2021) *The limits of tolerance: before and after Brexit and the German Refugee Crisis, Ethnic and Racial Studies*, 44:16, 170-193.
- Neo-Nazi convicted of German politician's murder. *DW*. (<https://www.dw.com/en/neo-nazi-convicted-of-german-politicians-murder/a-56366905>)
- Neuer Straftatbestand stellt verhetzende Beleidigung unter Strafe. *Bundesministerium der Justiz*. (https://www.bmj.de/SharedDocs/Artikel/DE/2021/0921_Neue_Strafvorschriften.html)
- Neue Regeln für Beamtinnen :Kein Tattoo, kein Kopftuch (2021), *Taz*, (<https://taz.de/Neue-Regeln-fuer-Beamtinnen/15766123/>)
- Nicholson, Esme (2021), *Germany Grapples With Racism After Threats Derail Refugee's Candidacy For Parliament*, (<https://www.npr.org/2021/04/21/988816485/germany-grapples-with-racism-after-threats-derail-refugees-candidacy-for-parliam>)

- Noyan, O. (2021). "Bundestag verabschiedet Gesetzesnovelle zu Hate Speech im Internet" *Euractiv*. (https://www.euractiv.de/section/innovation/news/bundestag-verabschiedet-gesetzesnovelle-zu-hate-speech-im-internet/?_ga=2.250568518.1134324484.1630074328-860849585.1618486950)
- Olgun, U.(2015), *Islamische Religionsgemeinschaften als politische Akteure in Deutschland*, Wiesbaden.s.172.
- Pawlik, V. (2022). *Glauben Sie, dass in Deutschland Rassismus in den folgenden Lebensbereichen vorkommt oder (fast) nicht vorkommt?* *Statista*. (<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1170606/umfrage/umfrage-in-deutschland-zum-vorkommen-von-rassismus-in-bes-timmten-lebensbereichen/>)
- Spezialkräfte der Bundeswehr: KSK soll durchleuchtet werden. *Tagesschau*. (<https://www.tagesschau.de/inland/ksk-pruefung-rechtsextremismus-101.html>)
- Schührer, S. (2018), *Türkeistämmige Personen in Deutschland, Erkenntnisse aus der Repräsentativuntersuchung*, BAMF, Nürnberg.
- Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (2018), *Zuwanderung und Diskriminierung: Wer anders aussieht, fühlt sich stärker benachteiligt* <https://www.svr-migration.de/presse/presse-forschung/diskriminierungserfahrungen/>
- Statement von BfV-Präsident Thomas Haldenwang zur Vorstellung des Verfassungsschutzberichts 2020. *Bundesamt für Verfassungsschutz*. (<https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/reden/DE/2021/statement-haldenwang-vorstellung-des-verfassungsschutzberichts-2020.html>)
- Steinhagen, M. (2021) „Was lief schief in der Tatnacht? Was wussten die Behörden über den Täter?“ <https://www.zeit.de/gesellschaft/2021-07/hanau-anschlag-untersuchungsausschuss-rechtsextremismus-polizei?>
- Tanrikulu, F. (2021). "Almanya'da koalisyon imkanları. Üç farklı senaryo" *Star*. (https://www.star.com.tr/acik-gorus/almanya-da-koalisyon-imkanlari-uc-farkli-senaryo-haber-1659955/?fbclid=IwAR3wZEnKwWnj8P0obLqPnnQBv4ur9hn-HXVfzO1e8oXOGirzoJJgl_itjQY)
- Tanrikulu, F. (2018). Yaşlanan Alman nüfusu ve artan göçmen ihtiyacı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi: Yükselen ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 75, 93–122.
- Taşkın Ahmet, Görgülü, Aybars, Özipek Bekir Berat, Bahadır Beril, Bahadır İbrahim (2016), *Avrupa'da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler*, (<http://podem.org.tr/researches/avrupada-yasayan-turkiye-kokenli-gencler-alevilik-sunnilik-temelinde-kimlik-aidiyet-sosyal-hayat-siyaset/>)
- Ullrich, C. (2021), "Neue Kommission für den Islamunterricht in NRW" <https://www1.wdr.de/nachrichten/landespolitik/sachstand-islamunterricht-nrw-gebauer-100.html>
- Vates, D. (2021). *Antidiskriminierungsstelle meldet erneut Rekordwerte bei Beratungsanfragen*. *RedaktionsNetzwerk Deutschland*. (<https://www.rnd.de/politik/antidiskriminierungsstelle-meldet-2021-erneut-rekordwerte-bei-beratungsanfragen-JS5ZYRSB7FDPJFEUFLUJG7RG7A.html>)
- Winterhagen, D. J., Ceyhan, G., & Tisch, D. (2020). *Beratungsangebote für Betroffene von antimuslimischem Rassismus*. (https://www.claim-allianz.de/content/uploads/2021/03/210105_knw_kurzstudie_digital.pdf?x54225)
- Wegen Kopftuch Herner Klinik Schmeisst Praktikantin Raus (2022), *Waz*, <https://www.waz.de/staedte/herne-wanne-eickel/wegen-kopftuch-herner-klinik-schmeisst-praktikantin-raus-id234420783.html>
- Zahlen und Fakten (Infopaper)*. (<https://mediendienst-integration.de/artikel/antimuslimischer-rassismus-ist-weit-verbreitet.html>)
- Zentralrat begrüßt Koalitionsvertrag. *Zentralrat*. (<https://zentralrat.sintiundroma.de/koalitionsvertrag-nimmt-antiziganismus-in-den-blick/>)
- Zwei Jahre nach Hanau: Fraktionen sagen Rechtsextremismus Kampf. *Deutscher Bundestag*. (<https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw07-de-aktuelle-stunde-hanau-881036>)